

ligt, at der findes så få bøger om selve den numismatiske videnskab, dens metoder, teorier og læresætninger. Luschin von Ebengreuth's *Allgemeine Münzkunde* fra 1924 er ret forældet, og Philip Grierson's *Numismatics*, London 1975, er – omend udmærket på mange punkter – ikke rigtig dækkende og taget som helhed for populært skrevet.

Mangelen på bøger om Numismatik som sådan hænger vel nok i nogen grad sammen med at Numismatikken som moderne videnskab betragtet er forholdsvist ung og endnu ikke rigtigt er trængt ind på universiteterne, men hovedsageligt er blevet dyrket dels af seriøse amatører og dels af de offentlige møntsamlings embedsmænd, som ved siden af det ganske krævende museumstekniske arbejde har gennemført en forskning af meget stor betydning.

Ikke mindst på denne baggrund må man være taknemmelig for at museumsinspektør Jørgen Steen Jensen har ofret sin fritid på at skrive »Numismatisk opslagsbog«, der bør have sin faste plads ikke alene på samlernes reoler, men først og fremmest på skoler og i de offentlige biblioteker.

*Leo Hansen*

LARS BUGGE ANDERSEN, HENRIK TOFT JENSEN, VIGGO PLUM OG SØREN VILLADSEN: SAMFUNDSANALYSE OG ERHEVRVS-STRUKTUR. *En håndbog til lokale og nationale analyser af erhvervsstrukturens udvikling i Danmark 1901–1970. J. Paludans forlag, 1974. 150 s. 34,50 kr.*

Bogen er tænkt som et hjælperedskab ved undersøgelser af erhvervsstrukturens udvikling i Danmark eller i danske delområder (amter, kommuner) 1901–1970, hvis man ønsker at anvende folketællingerne som kildemateriale. Desuden påpeger forfatterne betydningen af, at erhvervsstrukturelle undersøgelser ikke alene bør anvendes beskrivende, men er nært knyttet til forandringer i industrialiseringsprocessen og klassestrukturen, både for hele landets vedkommende og for mindre regioner.

Enhver, der har prøvet at arbejde med folketællinger fra forskellige år, ved, at dette arbejde er meget kompliceret, idet Danmarks Statistik meget sjældent anvender den samme opgørelsesform to tællinger i træk. De forskellige opgørelsesformer vanskeliggør sammenligninger over tid. Dette forsøg på at gøre folketællingerne 1901–1970 sammenlignelige for erhvervsoplysningernes vedkommende, må derfor på forhånd hilses velkomment.

Bogen består af et forord, en indledning, 6 kapitler, 4 bilag, en fortegnelse over anvendte folketællinger og til sidst 6 sider noter.

Indledningen fortæller først, hvad bogen kan bruges til: 1. En langsigtet sammenligning af befolkningens fordeling på erhverv for hele landet, idet de forskellige folketællinger er søgt omgrupperet efter 1950-tællingens principper. 2. En tilsvarende sammenligning for hovedlandsdelenes vedkommende, idet

man opstiller regler for nødvendige omgrupperinger, hvis man ønsker en sammenligning f.eks. på kommuneniveau. 3. En sammenligning af de enkelte tællinger i en kortere periode. 4. Som opslagsbog for indholdet af hver enkelt tælling. Endelig oplyses om klassifikationsproblemer, f.eks. at en frisør 1906 var »håndværk«, i 1930 »husgerning m.v.« og i 1960 »anden service«.

Kap. 1 omhandler »Erhvervsoplysningerne og samfundsvidenskaberne«: at bogen kan anvendes til deskriptive undersøgelser, men at sådanne undersøgelser bør sættes ind i en samfundsmæssig sammenhæng, økonomisk, historisk, sociologisk, psykologisk eller politisk. Endelig fremhæves nødvendigheden af at kombinere den statistiske undersøgelse med et abstrakt billede, en teori.

Kap. 2 er for størstedelen en lettere udbygning af de anvendelsesforslag, der allerede er nævnt. Men sproget er knudret og fremstillingen meget »indforstået«: begreberne defineres ikke, og nogle bruges meget løst, f.eks. »by«. De forskellige teorier om økonomisk udvikling, der ligger til grund for en del af fremstillingen, skitseres så kort og løst, at udbyttet er ringe. Flere af bogens udsagn om samfundsmæssige forandringer forekommer så brede og lidet dokumenterede, at de alene af den grund kommer til at virke overfladiske, f.eks. side 20–21.

Som en ny anvendelse for bogen foreslås, at man kan anvende folketællingerne til at lave klasseundersøgelser. Brugere, der ikke har deres begrebsapparat i orden, får dog ikke meget hjælp i bogen. Om klassebegrebet hedder det: »Det tjener ikke noget formål her at forsøge at lægge sig fast på en meget præcis eller snæver definition«, og om mellemlagene, der er vanskelige at definere: »På dette sted skal der ikke fremhæves nogen speciel måde at løse problemet på.« Men uden en nogenlunde håndfast definition af klasserne vil det jo ikke være muligt at anvende folketællingerne til klasseundersøgelser, og til sidst foretages da også en opstilling, der i skematisk form viser, hvorledes man kan forsøge at gribe sagen an.

Kapitel 3, 4 og 5 har egentlig håndbogsagtig karakter. Kap. 3 giver en udmærket gennemgang af generelle definitions- og klassifikationsproblemer. De der har arbejdet med folke- og erhvervstællinger, vil få størst udbytte af kapitlet, f.eks. forklares begreber som »lokaløkonomiske og tekniske enheder« ikke. I kap. 4 gives en grundig gennemgang af indholdet af de »store folketællinger« (folketællinger med oplysninger om erhvervsforhold) 1901–1970. Bogens vigtigste kapitel er kap. 5, hvor der med 1950-tællingen som basis gives en opskrift på, hvorledes de mange uensartede folketællinger kan sammenlignes. Jo mindre enheder man ønsker at lave sin undersøgelse på (komunen), jo større bliver usikkerheden, på grund af de mangfoldige ændringer Danmarks Statistik har foretaget i tidens løb. Men da problemstillingen vil være, om man ønsker at lave en undersøgelse, med de fejl og mangler en sådan har, eller om man opgiver på grund af vanskelighederne og usikkerheden, er det positivt, at der her gives hjælp til de, der forsøger.

Problemerne vedrørende ændringer i den administrative inddeling omtales

i kap. 6, men skal man have konkrete oplysninger om en lokalitet, må man gå til andre kilder. I bilagene orienteres der bl.a. om problemerne ved folketællingen 1970, da denne kun har opgørelse over »erhvervsaktive«, hvor de tidligere tællinger fordelte hele befolkningen på erhvervene.

Bogen vil især være til gavn for de, der har beskæftiget sig med folketællinger og erhvervstællinger, og som følge heraf på forhånd har kendskab til sådanne tællingers begrebsapparat. De afsnit, lokalhistorikeren vil kunne anvende som håndbog, er kap. 4 og 5 og i nogen grad kap. 3. Ønsker man at foretage en klasseundersøgelse, må henvises til kap. 2. Men grundig gennemlæsning af anden litteratur vil nok være nødvendigt forinden, og usikkerheden ved gennemførelse af en klasseundersøgelse er stor. Den mindste enhed en sådan undersøgelse kan gennemføres på, er amtet.

Har man ikke tidligere arbejdet med folketællinger, vil bogen selvfølgelig også kunne være til nogen hjælp som introduktion. Det anbefales i så fald at starte med side 74–120, og dernæst begynde forfra. På denne måde vil man nogenlunde få defineret de nødvendige begreber, der er en forudsætning for at forstå de første sider.

Helle Askgaard

AXEL BOLVIG: BILLEDER – SÅDAN SET. *København, Gyldendal 1974. 102 s., ill., kr. 46.*

Det tjener Axel Bolvig til megen ære, at han har givet sig i kast med en bog om dette emne, der uomtvistelig i dansk metodisk debat har været noget »alle taler om, men ingen gør noget ved.« Der er således tale om en pionerindsats, og det er desto mere beklageligt, at resultatet ikke er fuldt ud vellykket.

I sit forord skriver Bolvig, at bogen først og fremmest sigter på at afhjælpe det behov, der eksisterer i gymnasiet, HF og på seminariet på at få opstillet nogle retningslinjer for en metodisk og kildekritisk behandling af billeder som historisk kildemateriale. Det anføres således, at bogen »indgår som grundstammen i en serie af kildepublikationer, der lægger hovedvægten på billedstoffet.« Men, stadig med forordets ord: Bogen er også tænkt som en vejledende håndrækning til de mennesker, der gerne vil prøve at opbygge en personlig kritisk holdning til de visuelle påvirkninger, som vi alle ustandselig præsenteres for i TV og aviser, på museer og i kirker.«

Det vil altså sige, at bogen både i snæver og i bredere forstand henvender sig til mennesker, hvis forhåndsviden om historisk metode og teori må antages at være ganske beskednen, eller helt at mangle. Der påhviler derfor forfatteren til en bog som foreliggende et særligt ansvar for at give en klar, letfattelig, præcis og pædagogisk indføring, både i den almindelige historiske metodik som han arbejder ud fra, og i de forskellige specielle metodiske problemstillinger.